

Aşıq sənəti Azərbaycan xalq yaradıcılığının və mədəniyyətinin hadisəsidir

Sədaqət Əsgərova

AMEA Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyi. Azərbaycan.

E-mail: sedaqet_askerova.73@mail.ru

Annotasiya. Aşıq sənəti Azərbaycan xalq yaradıcılığının və mədəniyyətinin hadisəsidir. Bu mədəniyyətin və sənətin yaranmasında, onun əsaslarını təşkil edən şeirin, musiqinin və təsəvvüf fəlsəfəsinin formalaşmasında Şirvan bölgəsinin böyük rolu olmuş, Şirvanda inkişaf edən şeir mədəniyyəti aşıq sənətinin inkişafına təkan vermiş, onun bədii imkanlarını daha da zənginləşdirmişdir.

Şirvanda şeir mədəniyyətinin, ədəbi ənənənin tarixi qədimdir. Bu məsələlər ədəbiyyat tarixindən də məlumdur. Burada eyni zamanda zəngin xalq yaradıcılığı, folklor şeiri də mövcud olmuşdur ki, yazılı ədəbiyyatı daim saf, təmiz və dilin təbii imkanlarından gələn milli enerji ilə təmin etmişdir. Müasir Şirvan aşıqlığına gələn ənənə özündə üç böyük mərhələni birləşdirir. Bu mərhələlərin hər biri bu mühitə məxsus böyük bir şəxsiyyətin adı ilə bağlıdır.

1. Birinci mərhələ Şirvan aşıq şeirinin ilk məlum nümunələrinin müəllifi Molla Qasım Şirvani ilə başlanır. Bu XIII əsrə aiddir və Şirvanşahlar dövləti zamanına təsadüf edir. 2. İkinci mərhələ aşıq sənətinin Şirvanda ilk məlum nümayəndəsi Aşıq Dostu Şirvaninin adı ilə bağlıdır. Bu XVII əsrə aiddir və Səfəvilər dövləti zamanına təsadüf edir. 3. Üçüncü mərhələ Aşıq Mirzə Bilalla başlanan müasir dövrdür. Bu XX əsrin əvvəllərinə təsadüf edir. Müasir Şirvan aşıq məktəbinin əsasını Mirzə Bilal qoymuşdur.

Hazırda Şirvan aşıq ənənəsində klassik irs və müasirlik arasında nikbin nöqtə Aşıq Ağalar Mikayılovun atası Mirzə Bilalın yaradıcılığıdır. Ona görə də biz, Şirvan aşıq ənənəsini Aşıq Mirzə Bilala münasibətdə iki yerə ayıra bilərik: 1. Mirzə Bilala qədərki mərhələ; 2. Mirzə Bilalla başlanan mərhələ.

Müasir Şirvan aşıqlarında Aşıq Mirzə Bilalın yaratdığı sənət məktəbi yaşamaqdadır. Aşıq yaradıcılığını Azərbaycan mədəni arealında araşdıran və bütövlükdə bu sənətin tarixi səciyyəsinə aydınlaşdıran H.İsmayılova görə, “müasir Azərbaycan aşıq poeziyası öz kökləri ilə əski türk folkloruna və bu istiqamətdə yaranmış xalq şeirinə bağlıdır”.

Açar sözlər: sufi ocaqlar, övliya məzarları, folklor şeiri, əski inanclar, sənət məktəbi

Məqalə tarixçəsi: göndərilib – 18.01.2021; qəbul edilib – 01.02.2021

Ashug art is an event of Azerbaijani folk art and culture

Sadaget Askarova

National Museum of Azerbaijan Literature named after Nizami Ganjavi of ANAS. Azerbaijan.

E-mail: sedaqet_askerova.73@mail.ru

Abstract. Ashug art is an event of Azerbaijani folk art and culture. The Shirvan region played a great role in the formation of this culture and art, in the creation of the poetry, music and philosophy of mysticism that constitute its basis, the poetry culture developing in Shirvan gave impetus to the development of ashig art, further enriched its artistic potential.

The history of poetry culture and literary tradition in Shirvan is ancient. These matters are also known from the history of literature. At the same time, there was a rich folk art, folk poetry, which always provided the written literature with pure, clean and national energy coming from the natural characteristics of the language.

The tradition coming to modern Shirvan ashigism combines three major stages in itself. Each of these stages is associated with the name of a great personality belonging to this environment:

The 1st stage begins with Molla Gasim Shirvani, the author of the first known examples of Shirvan ashug poetry. It dates back to the 13th century and coincides with the time of the Shirvanshah state.

The 2nd stage is connected with the name of the first known representative of ashug art in Shirvan Ashig Dostu Shirvani. It dates back to the 17th century and coincides with the time of the Safavid state. The 3rd stage is the modern period, which began with Ashug Mirza Bilal. This coincides with the beginning of the XX century. Mirza Bilal founded the modern Shirvan ashug school.

At present, the optimistic point between the classical heritage and modernity in the Shirvan ashug tradition is the creativity of Mirza Bilal, the father of Ashug Aghalar Mikayilov. Therefore, we can divide the Shirvan ashig tradition in relation to Ashug Mirza Bilal into two parts: 1. The stage before Mirza Bilal; 2. The stage started with Mirza Bilal.

The art school created by Ashug Mirza Bilal lives in modern Shirvan ashugs. According to H.Ismayilova, who studies ashug art in the cultural areal of Azerbaijan and clarifies the historical nature of this art as a whole, “modern Azerbaijani ashug poetry is rooted in ancient Turkish folklore and folk poetry created in this direction”.

Keywords: sufi hotbeds, tombs of saints, folklore poetry, old beliefs, art school

Article history: received – 18.01.2021; accepted – 01.02.2021

Giriş / Introduction

Aşıq sənəti Azərbaycan xalq yaradıcılığının və mədəniyyətinin hadisəsidir. Bu mədəniyyətin və sənətin yaranmasında, onun əsaslarını təşkil edən şeirin, musiqinin və təsəvvüf fəlsəfəsinin formalaşmasında Şirvan bölgəsinin böyük rolu olmuşdur. Şirvanda sufi ocaqlar, təkkələr və zaviyələr sufi fikrin ilk çağlarından başlayaraq yaranmış və bu ocaqlardan bölgəyə, ölkəyə və onun hüdudlarından kənarlara da sufilər yayılmış, dünyaya yeni ideyalarını yaymışlar. Tarixdə Şirvanda yaşayan övliyalar haqqında məlumatlar kifayət qədərdir. Bununla yanaşı, indi Şirvan ərazilərində mövcud olan övliyə məzarları da bunu bir daha təsdiq edir.

Əsas hissə / Main Part

Şirvanda inkişaf edən şeir mədəniyyəti aşıq sənətinin inkişafına təkan vermiş, onun bədii imkanlarını daha da zənginləşdirmişdir. Şirvanda şeir mədəniyyətinin, ədəbi ənənənin tarixi qədimdir. Burada eyni zamanda zəngin xalq yaradıcılığı, folklor şeiri də mövcud olmuşdur ki, yazılı ədəbiyyatı daim saf, təmiz və dilin təbii imkanlarından gələn milli enerji ilə təmin etmişdir. Eyni zamanda divan şeiri, yazılı ədəbiyyatda xalq şeirinə öz təsirlərini göstərmişdir. Bu xüsusilə aşıq yaradıcılığında daha aydın bir şəkildə müşahidə olunur. Hətta bir sıra janrlar və şeir şəkilləri yazılı ədəbiyyatdan aşıq yaradıcılığına daxil olmuşdur. Şirvan mühitində şairlik və aşıqlıq differensiaslaşma prosesini daha öncə keçirmişdir. Amma mərkəzdən uzaq ucqar ərazilərdə isə bu yaradıcılıq sahələri arasında məsafə çox məh-duddur. Şirvanda xalq şeiri ənənələrinin tarixi daha qədimdir.

Şirvan aşığının tarixi-mədəni şəraitdən asılı olaraq qazandığı özünəməxsusluğu aşağıdakı kimi qruplaşdırıla bilər:

1. Bu özünü ilk növbədə ifa sənətində daha aydın bir şəkildə göstərir. Şirvan aşığı ifa xüsusiyyətləri baxımından aşıqla xanəndəni özündə sintez edir. Bu iki ifaçı tipi Şirvan aşığında birləşmiş, onun klassik nümayəndələrinin simasında öz optimal nəticələrini nümayiş etdirmişdir. Şirvan aşığı muğamların da mahir ifaçısı olmuşdur. Aşıq Mirzə Bilal, Aşıq Mürsəl, Aşıq Şakir, Aşıq Məmmədəğa və başqaları muğam ifaçılığı sahəsində xüsusi şöhrət qazanmışlar. Bu xüsusiyyət tarixi ənənədən və mədəni şəraitdən qaynaqlanır. Şirvan aşıqlığı şəhər mədəniyyəti ilə sıx

təmasda olduğundan onda şəhərdə orta əsrlərdən kök atmış muğam sənəti ilə yaxınlaşma meyilləri müşahidə olunur. Burada professional musiqişünaslıq tədqiqatlarına ehtiyac vardır. Çünki ifaçılıq sənəti kifayət qədər mürəkkəb bir problemdir və nəzərə alsaq ki, aşiq həm özünə xas olan ənənəvi ifaçıdır, həm də olduğu mühitin tələblərinə uyğun olaraq mərasim icra edən peşəkar sənətçidir. Çünki aşiq toya gedəndə ona ola biləcək sifarişləri öncədən nəzərə alır və ona hazır olur. Şirvanda aşiq ilə xanəndə ya bir şəxsə birləşir, ya da toya həm xanəndə, həm də aşiq dəvət olunur. Şirvan ərazilərində mədəni mərkəzlər musiqinin, şeirin və sənətin də yüksək inkişafı üçün şərait yaratdığından aşiq sənəti də bu mərkəzlərdən qaynaqlanmışdır. “Sənətin sürətli inkişafı həmişə böyük şəhərlər, insan məskənləri ilə əlaqəli olmuşdur. Şirvanda dövlətçilik ənənələrinin qədimliyi və əski şəhər mədəniyyətinin mövcudluğu digər sənət sahələri kimi aşıqlığın da rəşional inkişafına meydan açmışdır” [3, s.98]. Amma bu heç də aşığın başqa bir əsasda yarandığı mənasını ifadə etmir. Aşiq əski inanclar üzərində yaranıb, sufi kökü üstündə təşəkkül tapıb, sufizmin iflasından sonra sənətçiliyə çevrilmişdir. Şirvan aşıqlarının formalaşdığı və fəaliyyətdə olduqları mədəni şərait onlara öz təsirlərini göstərmiş və buna görə də Şirvan aşıqları bir sıra özünəməxsus keyfiyyətlərə malik olmuşlar.

Şirvanda aşiq ənənəsi özünəməxsus keyfiyyətləri ilə qorunmuşdur. Tərəkəmə - elat həyatının daha çox saxlandığı mühafizəkar kəndlərdə aşiq ənənəsi öz təbii məcrasında davam etmişdir. “Bu gün Şirvan aşiq məktəbinin şəcərəsi göz önünə gətiriləndə Şamaxıdan Şabrana, Şəkiddən Dərbəndə, Muğandan, Mildən Qubayacan geniş ərazilərdə mövcud olmuş sənətkarların, o sıradan Molla Qasım (XIII), Məlik Kurəli (XIX), Abbas Bayatlı (XVI), Dostu Şirvanlı (XVII), Aşiq Abdulla (XVII), Saleh Şirvanlı (XVIII), Baba Şirvanlı (XVIII), Dəllək Murad, Xaltanlı Tağı, Məhəmməd Varxiyanlı (XVIII-XIX), Aşiq Oruc Turcanlı (XIX), nəhayət, Aşiq Ağaməhəmməd, Aşiq İbrahim, Aşiq Bilal, Aşiq Şamil, Aşiq Qurbanxan, Aşiq Şakir və b. (XX) yada düşür” [3, s.98]. Bizdən öncəki tədqiqatçıların da qeyd etdikləri kimi, Şirvan aşiq ənənəsinin özünəməxsusluğunun bir cəhəti də onun instrumental ansambllaşmağa meyilli olmasıdır.

Müasir Şirvan aşıqlığına gələn ənənə özündə üç böyük mərhələni birləşdirir. Bu mərhələlərin hər biri bu mühitə məxsus böyük bir şəxsiyyətin adı ilə bağlıdır:

1. Birinci mərhələ Şirvan aşiq şeirinin ilk məlum nümunələrinin müəllifi Molla Qasım Şirvani ilə başlanır. Bu XIII əsrə aiddir və Şirvanşahlar dövləti zamanına təsadüf edir. 2. İkinci mərhələ aşiq sənətinin Şirvanda ilk məlum nümayəndəsi Aşiq Dostu Şirvaninin adı ilə bağlıdır. Bu XVII əsrə aiddir və Səfəvilər dövləti zamanına təsadüf edir. 3. Üçüncü mərhələ Aşiq Mirzə Bilalla başlanan müasir dövrdür. Bu XX əsrin əvvəllərinə təsadüf edir. Müasir Şirvan aşiq məktəbinin əsasını Mirzə Bilal qoymuşdur [4].

XX əsrin ustad sənətkarları bu və ya başqa şəkildə öz sənət şəcərələrini ondan başlayırlar. Müasir Şirvan aşıqlarında yaşayan bütün mütərəqqi ənənələrdə, şeirdə, dastanda, saz havalarında, musiqi və mahnı ifaçılığında Mirzə Bilalın qoyduğu yol, dəsti-xətt var. Mirzə Bilalın həyat və sənət yolunu A.Mirzə belə xarakterizə edir: “Məhz bu sənət piramidasının xüsusi mərhələsində – XIX əsrin son rübündə meydana çıxan Qəşədli Mirzə Bilal Şirvan aşiq sənətini mənə və məzmunca yeni inkişaf mərhələsinə yüksəldə bildi. Şamaxı aşıqlarının atası titulu qazanmış bu görkəmli saz-söz ustası 1872-ci ildə Şamaxının Qəşəd kəndində dünyaya göz açmış, atasının dostu Molla Veyisdən mükəmməl dini təhsil almış, Şamaxıdakı ədəbi məclislərə maraq göstərmiş, dini biliklərini dünyəvi elmləri öyrənməklə zənginləşdirmişdir” [3, s.98].

Mirzə Bilal öz dövrünün görkəmli bir şəxsiyyəti, qeyri-adi istedadla malik bir şairi, ecazkar musiqi və mahnı ifaçısı olmuşdur. “Deyilənə görə, Mirzə Bilal Seyid Əzim Şirvaninin şeir məclislərində iştirak etmiş, M.Ə.Sabir, Abbas Səhhət, S.M.Qənizadə ilə tanış olmuşdur.

Mirzə Bilal həm də gözəl muğam oxuması regional ifaçılıq üçün münasib sayılır və onun sənətkar kamilliyini təsdiqləyir. Ömrünün ahıl çağlarında həbs olunan Mirzə Bilalın günahı məlum olmur. Bəziləri belə hesab edirlər ki, aşiq iyirminci illərin əvvəllərində Şamaxı İcraiyyə Komitəsinin sədrini bir şeirində təriflədiyindən bu fakt onun tutulmasına səbəb olub. Bir başqa versiyada isə Mirzə Bilalın Əliheydər Qarayev, Ayna Sultanova, Hüseyn Rəhmanov kimi şəxsiyyətlərlə tanışlığının sonradan onun əleyhinə çevrildiyi söylənilir” [5].

Mirzə Bilal adından göründüyü kimi, dövrünün ziyalı bir şəxsiyyəti olmuşdur. Eyni zamanda, öz dövrünün tanınmış insanları ilə dostluq əlaqələri var idi. “Bilal Mustafa oğlu savadlı olduğuna, Quranı əzbər bildiyinə görə onu Mirzə, Molla deyə çağırırdılar. Aşıq Şamil, Çarhanlı Aşıq Şərbət, Cəyirli Aşıq Abbas, Aşıq Qurbanxan və başqalarının Mirzə Bilalın ənənədən gələn sənət üslubunu yaşatmağa çalışmışlar. Aşıq Bilal bu gün Şirvan aşıqlarının repertuarında geniş yer alan bir çox saz havalarının da yaradıcısıdır. Bilalın şeir yaradıcılığı da bugünkü Şirvan aşıq şeiri üçün zirvə kimi əlçatmaz olaraq qalır, gənc nəsil bu poetik qaynaqdan geniş şəkildə faydalanır. Yaradıcılığı əsrlərin, ictimai formasiyaların keçid dövrünə düşmüş, tutqu, represiyalar təhlükəsi ilə hüdüdlənmiş Mirzə Bilal ən səmimi şeirlərini inqilaba qədər yazmış, sonrakı dövrlərdə sifarişli, konyuktur poeziyadan da yan ötə bilməmişdir.

Mirzə Bilalın çox istedadlı, vergili bir insan olması, onun sənətdə böyük şöhrət qazanması onu soyuq repressiya illərindən qoruya bilmədi. “Bütün vətən sevgili, yurd sevgili istedadlı ziyalılar kimi Aşıq Bilal da qanlı repressiya “maşınından” qoruna bilmədi, 1937-ci ildə onu tutub Sibirə sürgün etdilər. Sürgün zamanı 1942-ci ildə 70 yaşında ikən dünyasını dəyişdi” [1].

Mirzə Bilalın taleyində baş verən təlatümlər bütövlükdə Şirvan aşıq mühitinə də böyük sarsıntılar gətirdi. Repressiya hadisəsi aşıq sənətinə çox mənfi təsir göstərdi. Bir müddət bu sənət qeyri-leqal fəaliyyət sahəsinə çevrildi. Çünki hələ “aşığı gördüyünü çağırırdı” və yeni mühitə uyğunlaşa bilmirdi. Bura qədər aşıq təsəvvüfün ətaləti ilə hərəkət edirdi və sufi-irfani dəyərləri tərənnüm edirdi. Onun repertuarında klassik aşıq ənənəsindən yadigar qalan zəngin miras vardı. Buraya zaman-zaman dini dəyərləri təbliğ edən şeirlər də daxil olmuşdu. Amma bu şeirin mayasında daha çox irfan dururdu. Ona görə də bu şeirlər arif məclisində oxunurdu. Onun dinləyicisi də irfan əhli idi. Bu şeirlərin və eşq dastanlarının əsas ideyası kamil insan tərbiyə etmək və ya insanı mənəvi kamilləşdirmək idi.

Bu zaman sənət sıxılır, ideyaca daralır, amma yox olmur. Yeni aldığı dəyərləri əski qəliblərə doldurur və beləliklə, formal baxımdan sənət öz sabit təbiətini qorumuş olur. Mirzə Bilal belə bir ağır zamanda sənət fəaliyyəti göstərdi və repressiya qurbanı oldu. “Mirzə Bilalın çoxşaxəli yaradıcılığı o ağır illərdə məhv edilsə də, ilk dəfə tədqiqatçı Səttar Axundov tərəfindən toplanıb çap edilmiş (1960), sonra isə bu sahədə toplama işini elmi müstəviyə çıxaran M.Mürsəlov Mirzə Bilal yaradıcılığından namizədlik dissertasiyası yazmış, aşığın şeirlərindən ibarət “İlk baharım, gəl görüm” adlı kitabı 1982-ci ildə çap etdirmişdir” [3, s.98].

Onun irsinin qorunmasında və araşdırılmasında S.Axundovun və M.Mürsəlovun xidmətləri Mirzə Bilal irsini yenidən aktiv dövriyyəyə daxil etmiş, bu sahədə aparılacaq toplama və tədqiqat işlərinə təməl yaratmışdır.

Seyfəddin Qəniyev “Şirvanlı Aşıq Mirzə Bilal” kitabında aşığın həyat və sənət yolundan bəhs etmiş, onun yaradıcılığından nümunələr təqdim etmişdir. Bu nümunələrdə Mirzə Bilalın yaşadığı dərin təbəddülatlar öz ifadəsini tapmaqdadır. Belə ki, 20-ci illərdə aşıq hələ yeni quruluşa ümidlə baxır, ona nikbin duyğularla yaxınlaşır. Aşağıdakı misralarda bu münasibət özünü aydın şəkildə göstərir: Ümid vardır bizə böyük Lenindən, Vətən oğlu, havadarı, gəl görüm [5].

Amma aşığın ümidləri doğrulmayıb. Belə səmimi sətirlər və munis misralar da repressiyadan xilas olmaq üçün kifayət etməyib. Dövrün və dövrünün tərənnümündən başqa aşığın yaradıcılığı mövzu və məzmun baxımından olduqca zən-gindir. Mirzə Bilal yaradıcılığı ilə ondan daha öncə yaşamış ustadların şeirlərinin mövzu mündəricəsi və məzmun mükəmməlliyinin arasındakı bənzərlikdən görünür ki, o, aşıq ənənəsinin ən kamil nümunələrinə həmişə və hər yerdə sadıq qalmışdır. Bu, özünü aşıq yaradıcılığının əsas mövzusu olan eşq şeirlərində də göstərir: Yar başına dolanmazdım, Eşq oduna qalanmazdım. Əğyar olsaydı, yanmazdım, Özü yandırdı, yandırdı [2, s.62].

Mirzə Bilal müasir Şirvan aşıqlığının təməl mərhələsidir. Hazırda Şirvan aşıq ənənəsində klassik irs və müasirlik arasında nikbin nöqtə Aşıq Ağalar Mikayılovun atası Mirzə Bilalın yaradıcılığıdır. Ona görə də biz, Şirvan aşıq ənənəsini Aşıq Mirzə Bilala münasibətdə iki yerə ayıra bilərik: 1. Mirzə Bilala qədərki mərhələ; 2. Mirzə Bilalla başlanan mərhələ.

Müasir Şirvan aşıqlarının sayılıb-seçilən nümayəndələri bu və ya başqa şəkildə Mirzə Bilalın şagirdləridir. Mirzə Bilal klassik aşıq yaradıcılığını yeni dövrə keçirən və onun sənət səciyyəsinə müəyyənləşdirən bir sənətkardır. Şirvan mühi-tində onun nüfuzu kifayət qədər böyük olduğundan sənətə müəyyənləşdirici, istiqqa-mətverici təsiri də güclü olmuşdur. Müasir Şirvan aşıqlarında Aşiq Mirzə Bilalın yaratdığı sənət məktəbi yaşamaqdadır. Aşiq yaradıcılığını Azərbaycan mədəni arealında araşdıran və bütövlükdə bu sənətin tarixi səciyyəsinə aydınlaşdıran H.İsmayılova görə, “müasir Azərbaycan aşıq poeziyası öz kökləri ilə əski türk folkloruna və bu istiqamətdə yaranmış xalq şeirinə bağlanır”.

Bu mənada ustad aşıqlara müraciətən şeirlər yazılmasının əsasını məhz elə ustad-şagird münasibətləri təşkil edir. Müasir Şirvan aşıq poeziyasında da bu mövzu xüsusi yer tutur. Belə ki, burada ayrı-ayrı ustad aşıqlara ithaf olunmuş kifayət qədər şeir nümunələri vardır. Xüsusilə Aşiq Ələsgərə müraciətən yazılmış şeir nümunələrini qeyd etmək lazımdır. Aşiq Ələsgər Azərbaycan aşıq sənətinin ən kamil, ustad aşığı olmaqla bütün aşıq məktəblərində ustad kimi xatırlanır. Aşiq Bilal və Aşiq Məmmədağa Babayevin “Ələsgər” adlı qoşmaları məhz bu ənənənin bariz nümunəsidir. Aşiq Bilal ustad Ələsgərə müraciətən yazır: “Necə yerdən sorağımı almışam, Gəldiyin yollara xalça salmışam. Nə müddətdir intizarda qalmışam, Gözləməkdən gəldim cana, gəlginən” [4].

Nəticə / Conclusion

Göründüyü kimi, Aşiq Mirzə Bilalın bu şeirində ustad Ələsgər Şirvana dəvət olunur. Onun yoluna xalçalar sərdiyini, intizarla gözləməkdən yorulduğunu bildirən Aşiq Bilal Aşiq Ələsgərə olan hörmət və sayğısını bildirir.

Növbəti bəndlərdən aydın olur ki, bu şeirdə Aşiq Mirzə Bilal saz-söz bilicisi olan Ələsgəri Şirvanda süfrəsinə dəvət etməklə? onunla həmsöhbət olmaq istədiyini bildirir. Bu isə əsl aşığın ustada olan münasibətinin ifadəsidir. Bu məsələ ilə bağlı geniş tədqiqat aparmış S.Qəniyev yazır: “Bütün bunlar Dədə Ələsgəri, Azərbaycan aşıq poeziyasının bu nəhəngini Şirvana – Şamaxıya qonaq çağırən Aşiq Mirzə Bilalın özünün də necə bir ünlü sənətkar olmasından soraq verir. Çünki Şirvanın hələm-hələm sənətkarı Dədə Ələsgəri qonaq çağırmaq sevdasına düşməzdi” [1].

Ədəbiyyat / References

1. Qəniyev S. Şirvanlı Aşiq Mirzə Bilal. Bakı: Nurlan, 2003.
2. Mirzə A. Şirvan aşıq şeirində qoşmanın poetik xüsusiyyətləri // Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatına dair tədqiqlər. XXII kitab. Bakı: Nurlan, 2004.
3. Mirzə A. Şirvan aşıq yaradıcılığı (təşəkkülü və inkişaf tarixindən). Bakı: Elm, 2007.
4. Sayılov Q. Azərbaycan Aşıklık Sanatı. Mersin Akademi Yayınları – ISBN.
5. Yusifli V. Yolun düşsə Şirvana. Bakı: Şur, 1993.

Ашигское искусство является событием азербайджанского народного творчества и культуры

Садагет Аскерова

Национальный музей Азербайджанской литературы имени Низами Гянджеви НАНА.
Азербайджан.

E-mail: sadaqet_askerova.73@mail.ru

Резюме. В зарождении культуры, ашигского вида искусства, формировании поэзии, музыки и философии мистицизма, составляющей её основу, важную роль сыграл Ширван. Поэзия,

развивающаяся на Ширване, стала толчком к развитию ашигского искусства, расширила его художественные возможности.

Как известно из истории литературы истории поэзии, литературной традиции Ширвана древняя здесь существовало богатое народное творчество, фольклорный стих, что придавало письменной литературе чистый, ясный национальный дух, исходящий от естественных возможностей языка.

Традиции, приведшие к современному Ширванскому ашигству, совмещают в себе три большие стадии. Каждая из этих стадий связана с именем выдающегося представителя этого общества:

1. Первая стадия начинается с Молла Гасым Ширвани – автора первых известных примеров ширванского ашигского стиха. Они относятся к XII веку, что приходится на период государства Ширваншахов.

2. Вторая стадия связана с именем известного на Ширване представителя ашигского искусства – Ашиг Досту Ширвани. Эта стадия приходится на XVII век, период государства Сефевидов.

3. Третья стадия, это современный период начинающийся с Ашиг Мирза Билала. Начало данной стадии приходится на начало XX века. Основу современной Ширванской ашигской школы заложил Мирза Билал.

В настоящее время оптимистической точкой между классическим наследием и современностью в традиции Ширванского ашигского творчества является творчество Мирзы Билала, отца Ашиг Агалар Микаилова. В связи с этим, мы можем разделить ашигские традиции Ширвана на два периода, по отношению к Ашиг Мирза Билалу: 1. Период до Ашиг Мирза Билала; 2. Период начавшийся с Мирза Билалом.

Художественная школа, заложенная Ашиг Мирза Билалом, всё ещё живёт в современных ширванских ашигах. По словам Г.Исмаилова, изучающего ашигское творчество с точки зрения азербайджанской культуры и выясняющего историю этого вида искусства, «современная ашигская поэзия Азербайджана уходит корнями в древнетюркский фольклор и народный стих, созданный в этом направлении».

Ключевые слова: суфийские очаги, захоронения святых, фольклорный стих, древние поверия, школа искусства